

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

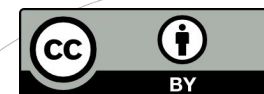
Národní centrum
pro informační podporu výzkumu,
vývoje a inovací

CZECH
LIB

Co je Open Access a služby Národního centra CzechELib

Ing. Jiří Jirát, Ph.D.

16.10.2023

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

Národní centrum
pro informační podporu výzkumu,
vývoje a inovací

CZECH
LIB

Co je Open Access

Základní možnosti OA

Jedna z možných definic:

Open Access (OA), neboli otevřený přístup, je model publikování, který si klade za cíl zajistit **okamžitý, trvalý, svobodný a bezplatný** přístup k vědeckým publikacím vznikajícím u veřejně financovaného výzkumu všem bez rozdílu prostřednictvím internetu.

Možné cesty:

- **zelená cesta (Green Open Access)**
 - autoarchivace (preprint / postprint / vydavatelská verze)
 - oborový nebo institucionální repozitář
 - neřeší problém předplatného
- **zlatá cesta (Gold Open Access)**
 - čtenáři nemusí platit za přístup k plnému textu (bez předplatného)
 - vydavatelé požadují poplatek za zpracování článku (Article Processing Charge) od autorů
 - poplatek pokrývá náklady na vydání článku
- **diamantová/platinová cesta (Diamond/Platinum Open Access)**
 - podobná zlaté, ale autoři nehradí poplatky APC (hradí sponzor, nadace, vydavatel, ...)

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

Národní centrum
pro informační podporu výzkumu,
vývoje a inovací

CZECH
LIB

Co je a jak funguje CzechELib

Co dělá CzechELib (2 min)

Dnešní povídání o Open Access se bude věnovat **zlaté** cestě...

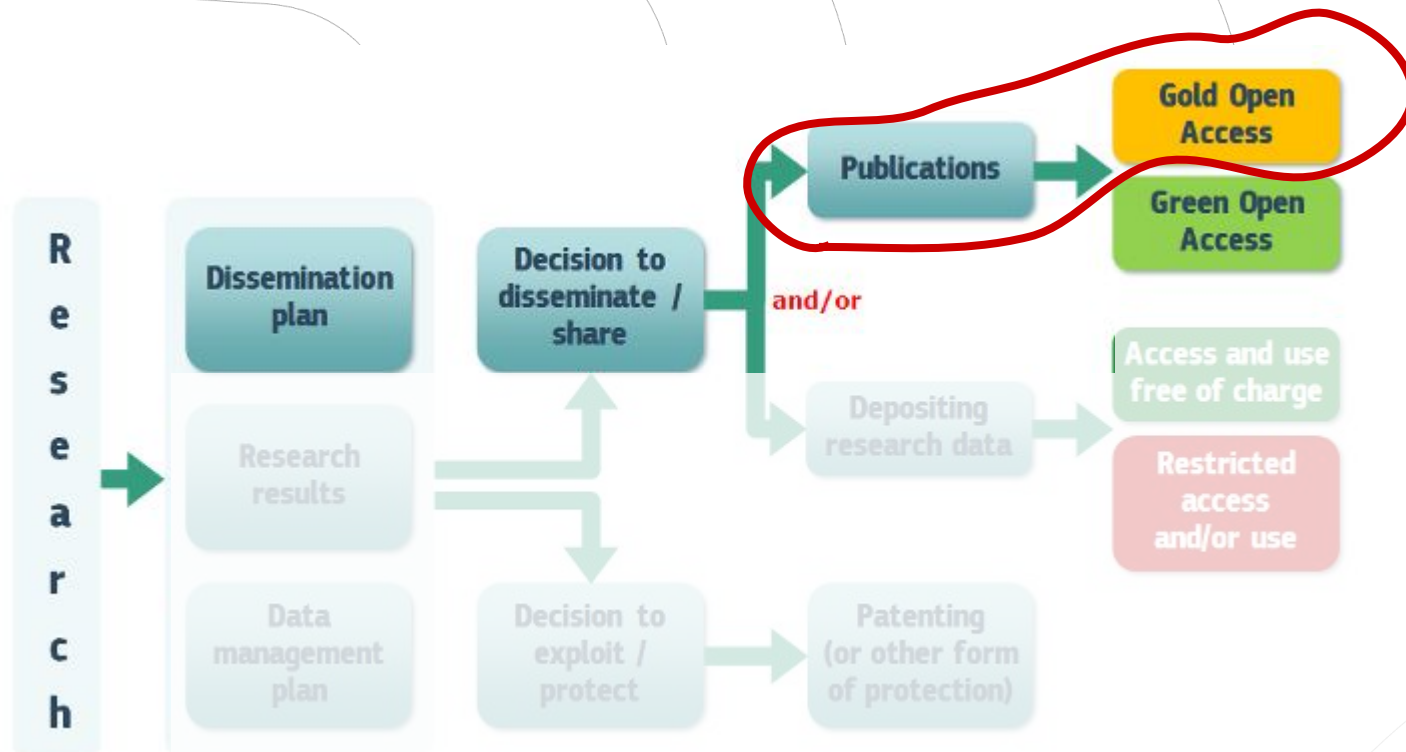
Open Access, transformační smlouvy a CzechELib

Transformační smlouvy (Gold Open Access)

Co jsou APC?

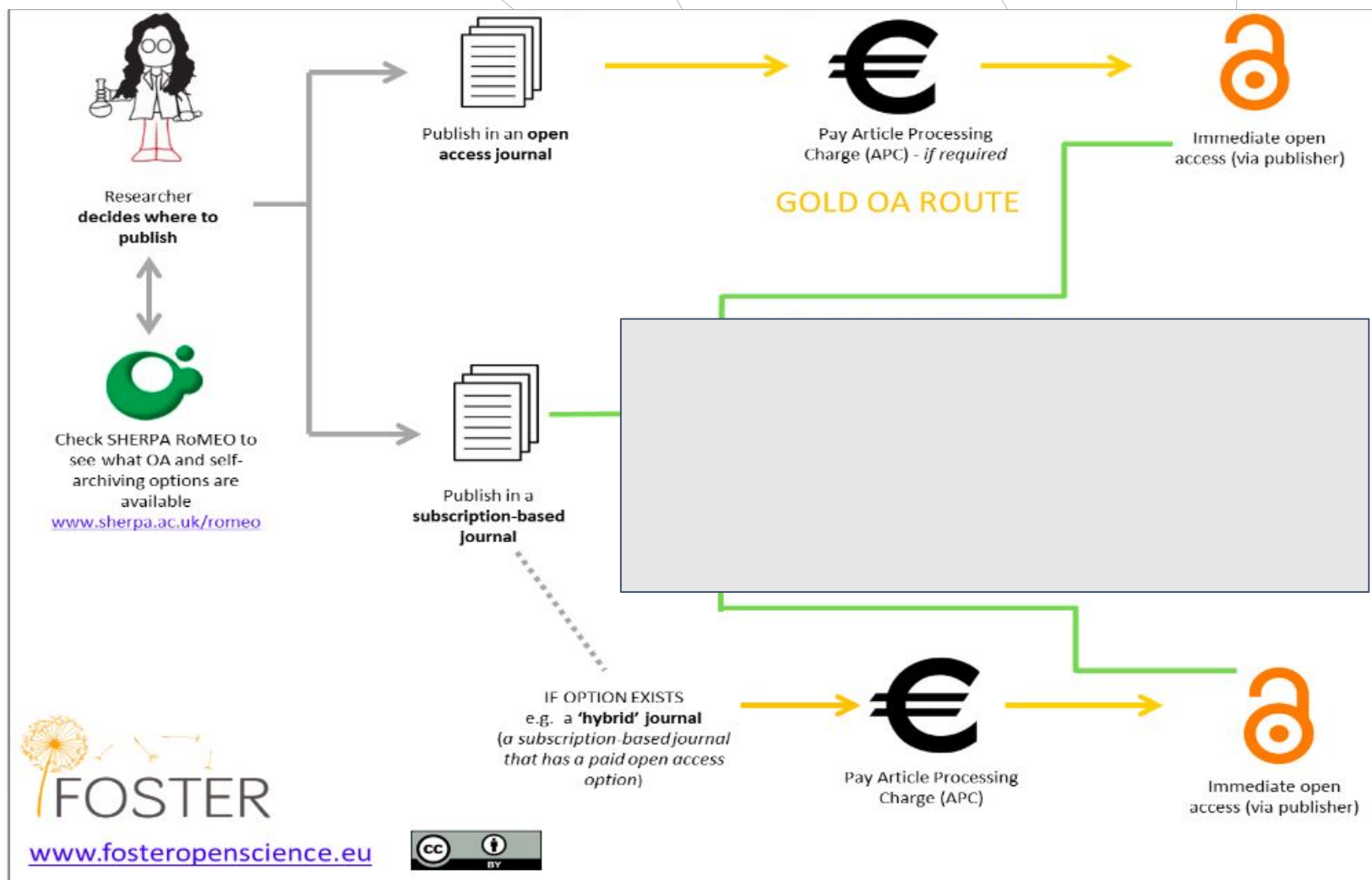
APC - Article Processing Charges - publikování v režimu Gold Open Access

Zdroj obrázku: Horizon 2020 Manual

https://ec.europa.eu/research/participants/docs/h2020-funding-guide/cross-cutting-issues/open-access-data-management/open-access_en.htm

Hybridní vs čisté OA tituly

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

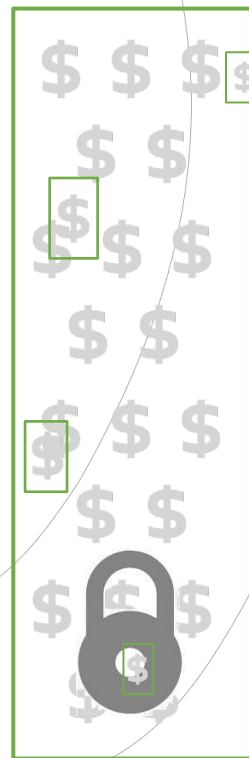
Národní centrum
pro informační podporu výzkumu,
vývoje a inovací

CZECH
 LIB

Co jsou transformační smlouvy

Od individuálních předplatných k tzv. Big Deals

Subscriptions

Hybridní publikování vytvořilo druhý, nemonitorovaný zdroj příjmů pro vydavatele = “double dipping”

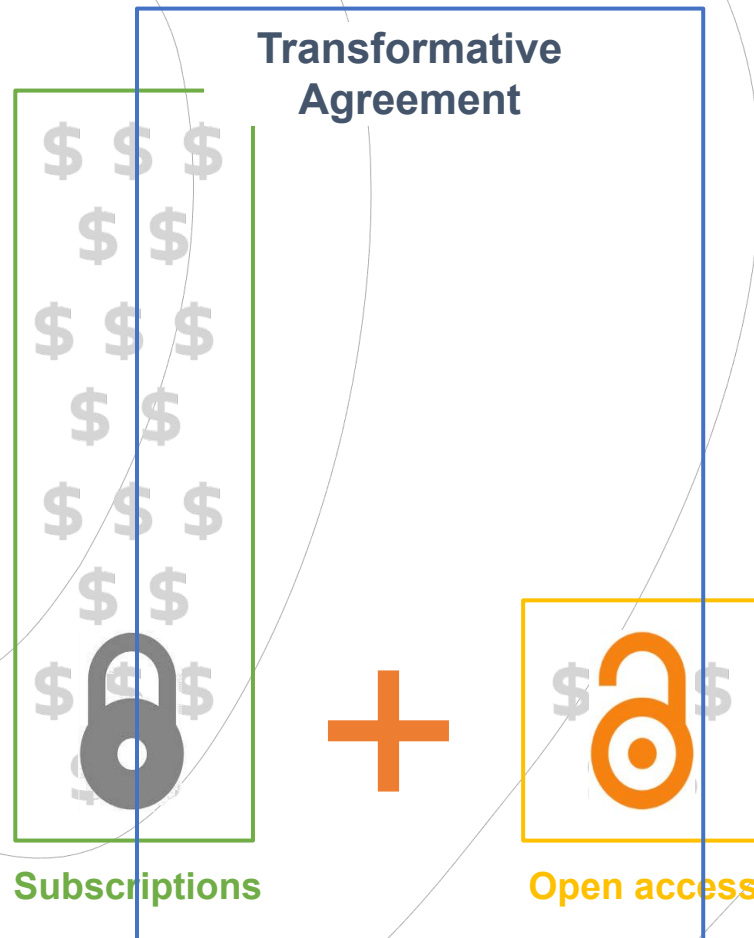
Subscriptions

+

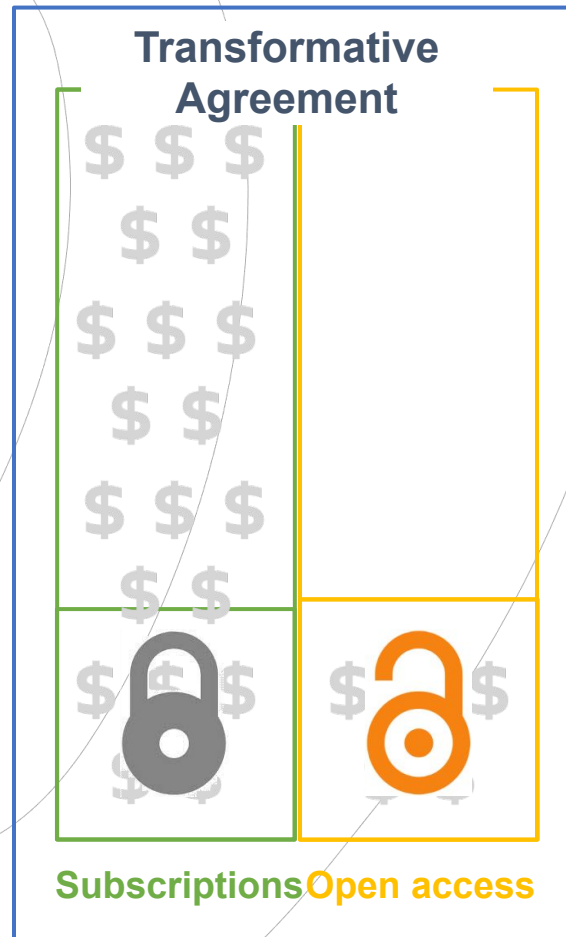

Open access

Transformační smlouvy se snaží získat kontrolu nad náklady v “hybridních” titulech

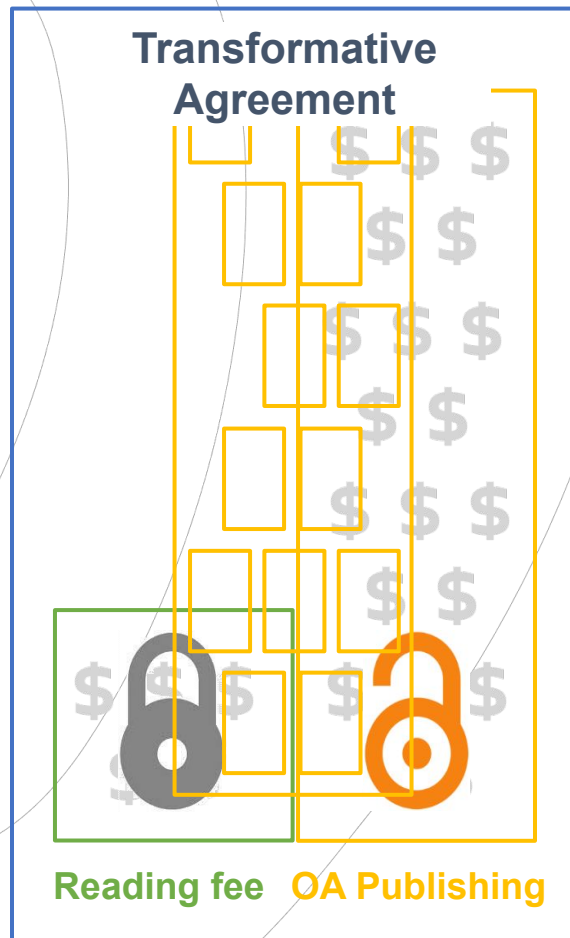
Platby za předplatné jsou konvertovány na fond pro Open Access publikování

Náklady a workflow přechází z úrovně balíku časopisů na úroveň individuálních článků

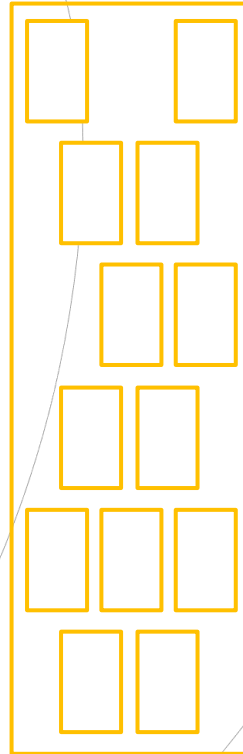
Publication
Fee

Reading Fee

Platby za čtení jsou postupně eliminovány a náklady jsou asociovány pouze s aktuálními publikacemi

**Publication
Fee**

Reading Fee

ESAC Transformative Agreement Registry

Search: czech

Publisher	Country	Organization	Annual publications	Start date	End date	Details/ ID
Springer Nature	Czech Republic	CzechELib	680	01/01/2023	12/31/2025	sn2023czelib
Wiley	Czech Republic	CzechELib	650	01/01/2023	12/31/2026	wiley2023czelib
American Chemical Society	Czech Republic	CzechELib	220	01/01/2023	12/31/2025	acs2023czelib
Taylor & Francis	Czech Republic	CzechELib	200	01/01/2023	12/31/2025	tf2023czelib
IOP Publishing	Czech Republic	CzechELib	150	01/01/2023	12/31/2025	iop2023czelib
Taylor & Francis	Czech Republic	CzechELib	150	01/01/2021	12/31/2022	tf2021czelib
Royal Society of Chemistry	Czech Republic	CzechELib	120	01/01/2023	12/31/2025	rsos2023czelib
Oxford University Press	Czech Republic	CzechELib	90	01/01/2023	12/31/2025	oup2023czelib
Walter de Gruyter	Czech Republic	CzechELib	60	01/01/2023	12/31/2025	wde2023czelib
Cambridge University Press	Czech Republic	CzechELib	50	01/01/2023	12/31/2025	cup2023czelib
AIP Publishing	Czech Republic	CzechELib	30	01/01/2023	12/31/2025	aip2023czelib
Association for Computing Machinery	Czech Republic	CzechELib	20	01/01/2023	12/31/2025	acm2023czelib

14 transformačních
smluv CzechELibu
účinných od 01.01.2023
do 2025/2026/2027
(+ jedna se slevou na
APC)

Transformační smlouvy (TA) umožňující OA publikování

Cumulative sum of articles

Articles per year

Australia Austria Belgium Canada China Colombia Croatia Czech Republic Denmark EIFL (International) Estonia Finland France Germany Ghana Greece Hungary Iceland Ireland Israel Italy Japan Latvia Luxembourg Moldova Netherlands Norway Palestine Poland Portugal Qatar Saudi Arabia Serbia Slovenia South Korea Spain South Africa Sweden Switzerland Turkey United Kingdom United States

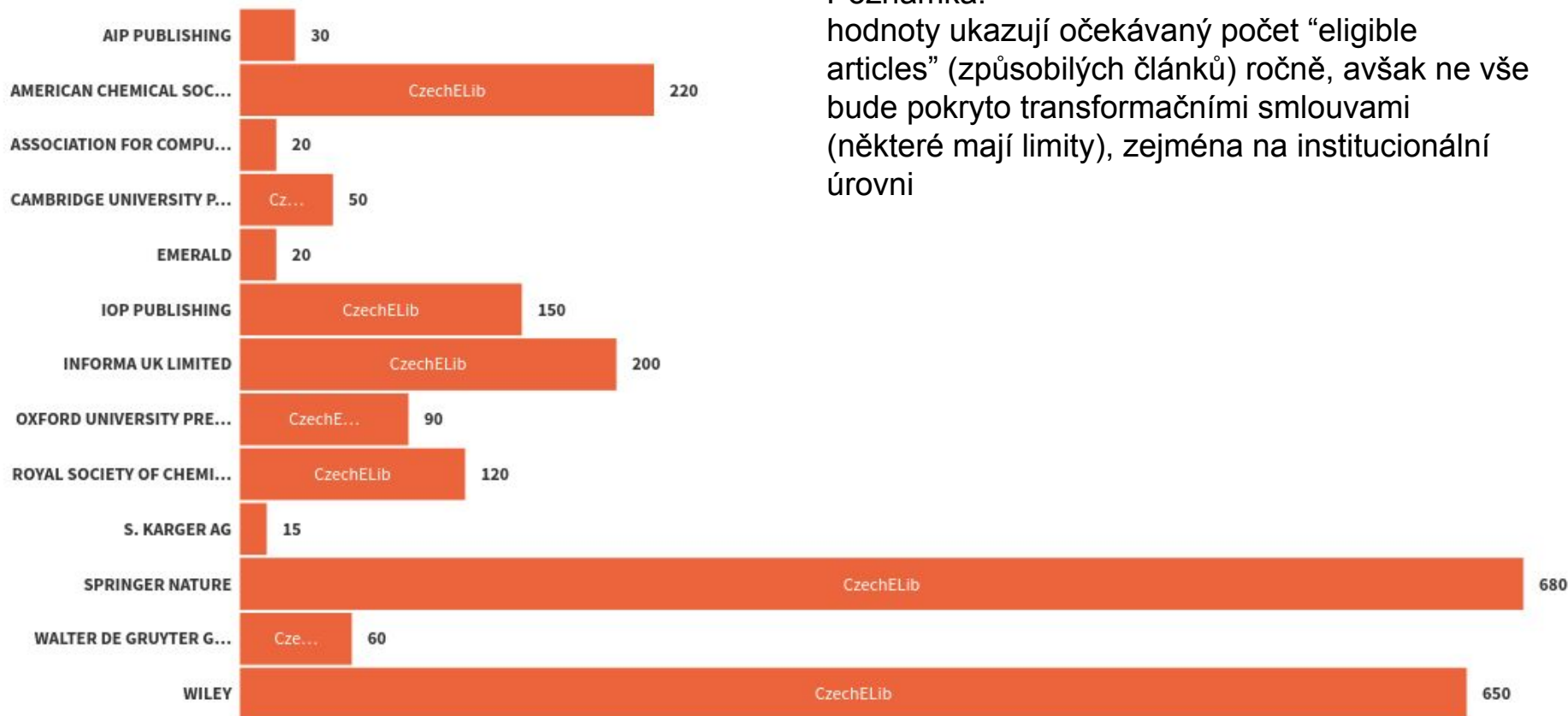

Source: [ESAC Transformative Agreement Registry](#) • Click on a country to filter.

Last updated: 05-05-2023

Transformační smlouvy umožňující OA publikování

2023 > CZECH REPUBLIC

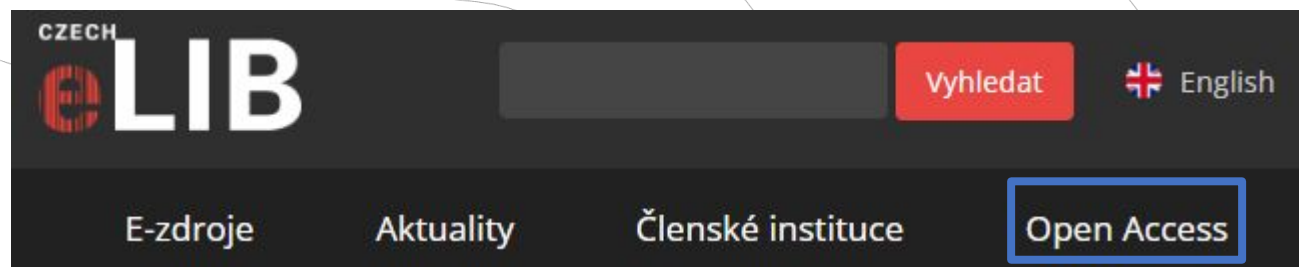
Poznámka:

hodnoty ukazují očekávaný počet “eligible articles” (způsobilých článků) ročně, avšak ne vše bude pokryto transformačními smlouvami (některé mají limity), zejména na institucionální úrovni

Kritéria pro oprávněnost čerpání “tokenů” v rámci TA (*eligibility*) - pro autory

1. Moje instituce je součástí smlouvy
 - a. Pozor na komplexnější případy
 - i. komplikované otázky související s dosavadním uspořádáním biomed. komplexu Krč (AV ČR)
 - ii. Fakultní nemocnice a lékařské fakulty
 - iii. KNAV platící přístup pro celou AV ČR
2. Jsem **korespondujícím** (“corresponding submitting”) autorem (použijte prosím svůj institucionální e-mail).
3. Časopis je uveden jako způsobilý (**eligible journal**).
4. Typ článku a datum přijetí (**acceptance date**) jsou v pořádku.
5. Velmi důležité: u smluv s omezeným čerpáním má moje instituce stále dostatek “tokenů” pro daného vydavatele.

Instrukce pro autory - filtrovatelné podle instituce

Obecný návod pro identifikaci typu časopisu (jak poznat hybridní titul apod.)

Detailní instrukce pro autory - publikování v režimu Open Access:

Začněte psát název instituce

American Chemical Society (ACS)

Bezplatné neomezené ve všech titulech

[více...](#)

American Institute of Physics (AIP)

Bezplatné, omezené množství článků (tokenů), ve vybraných hybridních titulech

[více...](#)

Association for Computing Machinery (ACM)

Bezplatné neomezené ve všech titulech

[více...](#)

Cambridge University Press

Bezplatné neomezené ve všech titulech

De Gruyter

Bezplatné, omezené množství článků (tokenů), v hybridních titulech + sleva na ostatní APC

Emerald

Bezplatné, omezené množství článků (tokenů), ve vybraných hybridních titulech

Press

De Gruyter

Emerald

IOPscience

Karger

LWW - Wolt

Oxford Uni

Royal Socie
(RSC)

Sage

Springer N

Taylor & Fr

Wiley

Open Access

Cesta k Open Access

Přehled transformačních
smluv

Instrukce pro autory

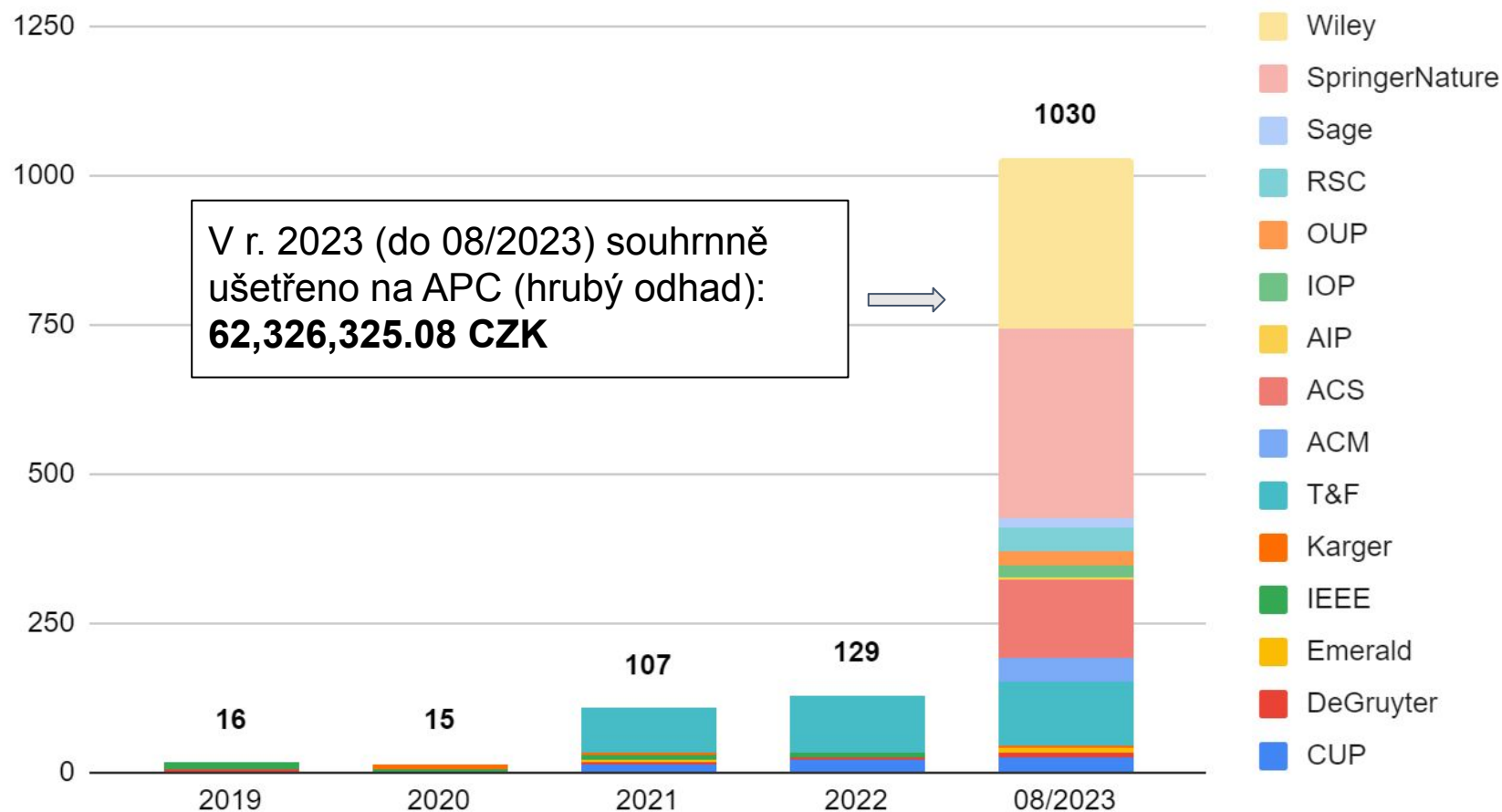
Dokumenty

Pozor:
v systémech vydavatelů
bohužel nebývají
správné oficiální názvy
institucí (a navíc
více variant)

OA články díky TA

r. 2023: údaje ke konci srpna

Vývoj čerpání tokenů pod TA v daném období

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E
Národní technická knihovna
National Library of Technology

Národní centrum
pro informační podporu výzkumu,
vývoje a inovací

CZECH
LIB

Open Access - jiné modely než transformační smlouvy

Subscribe to Open (S2O)

Idea

- zachovat tradiční finanční toky (předplatné)
- pokud bude pro daný ročník nasbírána dostatečná částka, bude celý ročník vydán v režimu Open Access
- autoři **nemusí** platit APC

Vydavatelé, kteří model již provozují

- **Annual Reviews**
 - od r. 2023 nabídnou všech 51 časopisů v režimu S2O
- **EMS**
 - European Mathematical Society, přes 25 časopisů
- **IWA Publishing**
 - International Water Association, 10 časopisů

Další vydavatelé experimentují s jednotlivými časopisy, nebo zkoumají možnosti tohoto modelu

- University of Toronto Press, Karger, AIP, ...

SCOAP3 - časopisy

Idea

- sesbírat peníze, které byly dosud placeny za předplatné (z celého světa) a zaplatit vydavatelům za to, že budou časopisy High-Energy Physics provozovat v režimu Open Access
- **S**ponsoring **C**onsortium for **O**pen **A**ccess **P**ublishing in **P**article **P**hysics

Organizace - CERN

- Fáze 1 (2014-2016), Fáze 2 (2017-2019), Fáze 3 (2020-2022), Rozšíření Fáze 3 (2023-2024)
- Po dobu devíti let působení SCOAP3 publikovalo 20 tisíc vědců ze 120 zemí světa více než 55 tisíc Open Access článků bez jakýchkoliv poplatků vydavatelům

Národní kontaktní bod za ČR - Národní technická knihovna

Více zde:

https://www.techlib.cz/cs/2970-scoap3#tab_list

SCOAP3 - ebooks

Idea

- vykoupit převedení vybraných knižních titulů (z High-Energy Physics) na OA
- sesbírat finanční příspěvky od jednotlivých členů a vyjednat s vydavateli vykoupení práv

Organizace - CERN

- **1. fáze (pilot)**
 - od května 2021 do listopadu 2022: převedeno 113 knih (monografií a učebnic) na otevřený přístup
 - předběžná analýza využití: třináctinásobné zvýšení počtu stažení knih (vč. zvýšení geografického využití)
 - => Řídící rada SCOAP3 se dohodla na zavedení opakovaného knižního programu, který začne v roce 2023 a bude upřednostňovat tituly z frontlistu vybrané v rámci přísného výběrového řízení.
- **2. fáze**
 - příprava spuštěna v r. 2023

Více zde:

https://www.techlib.cz/cs/2970-scoap3#tab_list-ebooks

Děkujeme za pozornost!

Kde získat detailnější informace?

OA administrátoři

- ptejte se nás na openaccess@czechelib.cz

Autoři

- u svých OA administrátorů

Kontakt

- **Národní technická knihovna**

Technická 6/2710, 160 80, Praha 6, Česká republika

info@czechelib.cz, openaccess@czechelib.cz, www.czechelib.cz